

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Teze diplomové práce

**Problematika pracovní migrace na příkladu
česko-bavorského pohraničí**

Bc. Maria Cres

Souhrn

Diplomová práce se zabývá tématem pracovní migrace a ne/zaměstnanosti na příkladu plzeňsko-bavorského pohraničí a spolupráce úřadů práce z Plzně a Bavorska v rámci projektu EURES. Pomocí kvalitativního výzkumu – polostrukturovaných rozhovorů na úřadu práce v Plzni jsou zjišťovány informace, proč a za jakých podmínek chtějí uchazeči z České republiky najít pracovní místo v Bavorsku nebo v Německu. Čeští uchazeči nabízejí různé vzdělání a pracovní zkušenosti od dělnických až po vysoce odborné. Hledají různá pracovní místa, která jsou přiměřená jejich možnostem. V řadě případů jsou ochotni přijmout pozici s nižší odborností, manuální i na směny, výměnou za vyšší finanční odměnu a lepší pracovní a právní podmínky při práci v Německu, stabilitu, jistotu, sociální zabezpečení. Mladí lidé vyslovují touhu po poznání, nových zkušenostech, zlepšení jazyka; respondenti s rodinami preferují jistotu, finanční zabezpečení své rodiny a stabilitu v práci. Při zkoumání úrovně jazykových dovedností uchazečů, byla zjištěna nízká úroveň této dovednosti a to u téměř jedné čtvrtiny uchazečů. To může být zásadní problém při získávání práce v Německu.

Klíčová slova: Pracovní migrace, zaměstnanost, nezaměstnanost, uchazeč o zaměstnání, program EURES, česko-bavorské pohraničí, regionální konkurenceschopnost.

Úvod

Předkládaná diplomová práce se věnuje otázce pracovní migrace v rámci česko-bavorského pohraničí, konkrétně Plzeňského kraje a Bavorska. Sleduje především spolupráci českých a německých úřadů práce při zprostředkování pracovních nabídek českým uchazečům o zaměstnání v Bavorsku. Součástí diplomové práce je kvalitativní šetření na příkladu spolupráce mezi úřadem práce v Plzni a úřady práce z Weidenu, Zwieselu a Chamu.

Cíl práce a metodika

Diplomová práce se v obecné rovině zabývá tématem pracovní migrace a ne/zaměstnanosti na příkladu plzeňsko-bavorského pohraničí. Cílem diplomové práce je zjistit, jaké faktory vedou české uchazeče o zaměstnání k pracovní migraci do bavorského regionu. K dosažení výzkumného cíle je využito kvalitativního výzkumu v podobě polostrukturovaných rozhovorů s českými uchazeči o zaměstnání v Bavorsku, doplňkově také s pracovníky projektu EURES v Plzeňském kraji, a to jak se zástupci českého úřadu práce, tak německých úřadů práce. Pro tento případ vyhovuje kvalitativní výzkum, z toho důvodu, že se jedná o práci s malým počtem subjektů zkoumání.

Polostrukturovaný rozhovor je jedna z metod, která spadá do kvalitativních přístupů. Výzkumník vytváří při jeho užití okruhy otázek, které potom bude s respondenty při rozhovoru probírat. Není však zcela vázán pouze pevnou strukturou, ale může např. měnit pořadí otázek. Změnu pořadí přizpůsobuje okolnostem, tj. podle toho, jak celý rozhovor probíhá. Kromě toho lze přidávat k připraveným otázkám doplňující otázky a nová témata. Záleží jen na tazateli, zda je považuje relevantní ke zvolenému tématu. Mezi hlavní výhody metody polostrukturovaných rozhovorů patří možnost vést rozhovor více neformálně, upřesňovat otázky respondentovi, pokládat doplňující otázky a tím celkově dosáhnout většího porozumění a přesnější interpretace odpovědí. Je to metoda výhodná hlavně pro homogenní skupiny, které neobsahují subjekty s extrémním chováním nebo názory. Mezi nevýhody lze zařadit obtížnější zpracování a analýzu odpovědí oproti strukturovaným rozhovorům.

Zkoumanými subjekty jsou uchazeči o zaměstnání v Bavorsku, kteří nyní žijí v České republice a hledají si práci. Musejí to být osoby alespoň 18 leté. Podkladem šetření se stalo 34 uchazečů o zaměstnání, kteří přišli v domluvené časy na plzeňský úřad práce na setkání s EURES poradci. Po skončení tohoto setkání byli vyzpovídáni. Výběr konkrétních uchazečů byl (téměř) náhodný, ve své naprosté náhodnosti byl omezen pouze tím, zda uchazeč byl ochoten rozhovoru se zúčastnit. Empirický výzkum se uskutečnil v měsících prosinec 2014 až únor 2015, konkrétně v následujících dnech:

10. 12. 2014	04. 02. 2015
14. 01. 2015	11. 02. 2015
21. 01. 2015	18. 02. 2015

V jednotlivé dny byly vedeny tři až osm polostrukturovaných rozhovorů. Celkem bylo tedy osloveno 34 uchazečů o práci v Bavorsku, z toho nikdo neodmítl rozhovor poskytnout a nikdo z respondentů neukončil rozhovor předčasně. Interview trval mezi 30 až 60 minutami. Zkoumané období obsáhlo 34 uchazečů, tedy 100% všech uchazečů, kteří se dostavili na schůzku s EURES poradci.

Uchazeči o zaměstnání pocházeli z různých profesí a jejich zkušenosti se také lišily. Pracují například na dělnických pozicích, jako řemeslníci, specialisté, nižší a střední management, ale i jako odborníci v oboru. O možnosti pracovat v zahraničí, konkrétně v Bavorsku, se nejčastěji dozvídají od svých přátel, příbuzných, známých, kolegů, bývalých kolegů nebo z internetu. Dalším zdrojem informací byl úřad práce nebo škola. Sociální kontakty jsou v tomto ohledu důležitým informačním zdrojem a to i z toho důvodu, že současně přinášejí i reference vlastní zkušenosti. Poptávka uchazečů odpovídá jejich možnostem. Osoby s VŠ školou poptávají takové profese a pozice, na které mají vzdělání, zkušenosti a odbornost, například lékař, právnička nebo zdravotní sestra. U osob s obecnějším středoškolským vzděláním nebo výučním listem je vidět, že jsou ochotni přijmout práci i na nižší úrovni. Jsou otevření směnnému provozu, ačkoliv nyní takto nepracují. V mnoha případech velmi otevřeně přiznávají, že by pracovali i jako operátoři výroby, dělníci na stavbách apod. Tato ochota pracovat na pozicích s nižší odborností, tedy ústupky, je vyvážena tím, že očekávají jednoznačně (a až několikanásobně) vyšší mzdu, lepší pracovní podmínky, lepší chování zaměstnavatele k zaměstnancům, sociální zajištění, jistotu a stabilitu. K dalším benefitům řadí nové pracovní zkušenosti, zlepšení jazykových dovedností (naučit se plynule německy), poznání země aj.

Na závěr byly ještě vedeny tři rozhovory se zástupci bavorské strany. Jedná se o poradce v programu EURES, jejichž úkolem je pomáhat při hledání pracovní příležitosti pro uchazeče o práci v sousedních zemích v rámci členských států Evropské unie. V tomto případě je to Bavorsko, ale mohou pomoci při hledání pracovních příležitostí i v ostatních regionech Německa. Jednalo se o poradce zastřešující bavorskou oblast Cham a Weiden. K německým rozhovorům s EURES poradci byly vyhotoveny překlady do českého jazyka. Rozhovor s EURES poradci trval přibližně 30 min. Jeden český EURES poradce je přítomen každému pohovoru s uchazeči o zaměstnání, pro německého kolegu případně tlumočí. EURES poradci z Německa se střídají, vždy přijíždí pouze jeden a to každou druhou středu.

Výsledky a závěry výzkumného šetření

Z výzkumného šetření nebyly zjištěny jednoznačné, úzce homogenní odpovědi. Čeští uchazeči byli muži i ženy ve věku 18-53 let, kteří nabízeli různé vzdělání a pracovní zkušenosti od dělnických až po vysoce odborné. Stejně tak poptávali různé pozice, které byly přiměřené jejich možnostem. V řadě případů byli ochotni přijmout pozici s nižší odborností například manuální práci a práci na směny. Výměnou za to požadují vyšší finanční odměnu, lepší pracovní-právní podmínky při práci, stabilitu, jistotu a sociální zabezpečení. Mladí lidé vyslovovali touhu po poznání, nových zkušenostech a zlepšení jazyka. Lidé s rodinami preferovali jistotu, finanční zabezpečení své rodiny a stabilitu v práci.

Cíl diplomové práce – zjistit, jaké faktory vedou české uchazeč o zaměstnání k pracovní migraci do bavorského regionu, byl splněn. Těchto faktorů bylo více a bylo možné rozdělit je spíše podle věku, rodinného stavu a dosavadních zkušeností respondentů, než podle pohlaví či vzdělání.

EURES jako platforma pro zprostředkovávání zaměstnání v zemích EU a zajišťování informovanosti uchazečů i potenciálních zaměstnavatelů byla a je velmi dobrým příkladem globalizace a stírání hranic a bariér mezi členskými státy EU. Spolupráce na lokální úrovni, jejímž příkladem je spolupráce Plzeňského kraje a Bavorska, navíc ukazuje konkrétní výsledky v mikroregionu, jež mohou zlepšit situaci na trhu práce na obou stranách hranice.

Vybrané zdroje

- BUCHTOVÁ, Božena a kol. *Nezaměstnanost – psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada Publishing, 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8.
- DEISS, Manfred a MENDIUS, Hans Gerhard. *EU-Osterweiterung und Arbeitnehmer: das Beispiel der bayerisch-tschechischen Grenzregion*. Marburg: Schüren, 2005. 181 s. Standortdebatte. Hans-Böckler-Stiftung. ISBN 3-89472-213-4.
- DOBIÁŠOVÁ, Karolína. *Demografické, socioekonomické a kulturní charakteristiky migrantů ze třetích zemí. Přístup migrantů ke zdravotní péči*. Přednáška v rámci Střediska vzdělávání ke vstřícné zdravotní péči o příslušníky třetích zemí, projekt spolufinancovaný obecným programem Solidarita a řízení migračních toků. 1. Lékařská fakulta UK, Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva. 2009.
- DRBOHLAV, Dušan a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* 1. vyd. Praha: SLON, 2010. 207 stran, ISBN 978-80-7419-039-1.
- FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-367-6.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie. Středně pokročilý kurz*. 2. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.
- HORÁKOVÁ, Milada. *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice*. Studie č. 114. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 10 s. ISBN 978-80-7416-020-2.
- HORÁKOVÁ, Milada. *Mezinárodní migrace a migrace cizí pracovní síly*. Studie č. 97. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. 97 s. ISBN 80-239-2927-5.